

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

15. juuni 2023*

Eelotsusetaotlus – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Direktiiv 93/13/EMÜ – Artikli 6 lõige 1 ja artikli 7 lõige 1 – Välisvaluutaga indekseeritud hüpoteeklaen – Konverteerimistingimused – Välisvaluuta ja omavaluuta vahetuskursi kindlaksmääramine – Lepingutingimuse ebaõiglase laadi tuvastamise tagajärjed – Lepingu tervikuna tühistamise tagajärjed – Võimalus esitada nõudeid, mis ületavad lepingus kokku lepitud summade tagasimaksmist ja viivitusintressi tasumist – Tarbija kahju – Võimatus kasutada pangale tehtud igakuiseid laenumakseid – Panga kahju – Võimatus kasutada tarbijale makstud kapitalisummat – Ebaõiglaste tingimuste keelu heidutav mõju – Tarbijate tõhus kaitse – Riigisiseste õigusnormide kohtulik tõlgendamine

Kohtuasjas C-520/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (Varssavi kesklinna rajoonikohus Varssavis, Poola) 12. augusti 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 24. augustil 2021, menetluses

Arkadiusz Szcześniak

versus

Bank M. SA,

menetluses osalesid:

Rzecznik Praw Obywatelskich,

Rzecznik Finansowy,

Prokurator Prokuratury Rejonowej Warszawa – Śródmieście w Warszawie,

Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president C. Lycourgos, kohtunikud L. S. Rossi, J.-C. Bonichot, S. Rodin (ettekandja) ja O. Spineanu-Matei,

kohtujurist: A. M. Collins,

* Kohtumenetluse keel: poola.

kohtusekretär: ametnik M. Siekierzyńska,

arvestades kirjalikku menetlust ja 12. oktoobri 2022. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Arkadiusz Szcześniak, esindajad: *radcowie prawni* R. Górski ja P. Płaska,
- Bank M. SA, esindajad: *radcowie prawni* A. Cudna-Wagner ja G. Marzec ning *adwokaci* B. Miąskiewicz ja M. Minkiewicz,
- Rzecznik Praw Obywatelskich, esindajad: *Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich* M. Taborowski, *radca prawny* B. Wojciechowska ja *adwokat* G. Heleniak,
- Rzecznik Finansowy, esindaja: *Rzecznik Finansowy* B. Pretkiel, keda abistasid *radcowie prawni* P. Tronowska ja M. Obroślak,
- Prokurator Prokuratury Rejonowej Warszawa – Śródmieście w Warszawie, esindajad: *prokurator delegowany do Prokuratury Regionalnej w Warszawie* M. Dejak ja *Prokurator Okręgowy w Warszawie* M. Dubowski,
- Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego, esindajad: finantsinspektsiooni juhataja J. Jastrzębski, K. Liberadzki ja *radca prawny* A. Tupaj-Cholewa,
- Poola valitsus, esindajad: B. Majczyna ja S. Żyrek,
- Portugali valitsus, esindajad: P. Barros da Costa, C. Chambel Alves, A. Cunha ja S. Fernandes,
- Euroopa Komisjon, esindajad: N. Ruiz García ja A. Szmytkowska,

olles 16. veebruari 2023. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 ning tõhususe, õiguskindluse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.
- 2 Taotlus on esitatud Arkadiusz Szcześniaki (edaspidi „A. S.“) ja Bank M. SA vahelises kohtuvaidluses seoses hagiga rahuldada nõue, mis on tekkinud niisuguse raha kasutamisest, mis saadi hüpoteeklaenulepingu alusel, mis tuli tühistada põhjusel, et pärast ebaõiglaste lepingutingimuste väljajätmist ei saa kõnealune leping enam kehtida.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 93/13 kümnendas ja kahekümne neljandas põhjenduses on märgitud:

„tarbijat saab tõhusamalt kaitsta, kui ebaõiglaste tingimuste suhtes võetakse vastu ühtsed õigusnormid; [...]

[...]

liikmesriikide kohtutel või haldusasutustel peavad olema piisavad ja tõhusad vahendid, et ebaõiglaste tingimuste seadmist tarbijalepingutes takistada“.

- 4 Direktiivi artikli 6 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglaste tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on [...] tarbijaga sõlminud, ei ole [siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta]“.
[täpsustatud sõnastus]

- 5 Direktiivi artikli 7 lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.“

Poola õigus

- 6 23. aprilli 1964. aasta tsiviilseadustiku (ustawa – Kodeks cywilny) (*Dz. U.* 1964, nr 16) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis on artiklis 5 sätestatud:

„Õiguse kasutamine ei tohi olla vastuolus selle sotsiaal-majandusliku eesmärgiga või ühiskonnaelu põhimõtetega. Õigustatud isiku sellist tegevust või tegevusetust ei käsitata selle õiguse teostamisena ja see ei ole kaitstud.“

- 7 Tsiviilseadustiku artikli 222 lõikes 1 on sätestatud:

„Omanik võib nõuda isikult, kelle valduses on talle kuuluv asi, selle üleandmist, välja arvatud juhul, kui kõnealusel isikul on omaniku suhtes õigus asja vallata.“

- 8 Tsiviilseadustiku artikli 358¹ lõigete 1–4 kohaselt:

„1. Kui kohustus seisneb algusest peale rahasumma maksmisel, on see täidetud nominaalsumma tasumisega, välja arvatud juhul, kui erisätetes on ette nähtud teisiti.

2. Pooled võivad lepingus kokku leppida, et rahalise kohustuse suurus määratakse kindlaks muu väärtusega kui rahaline väärtus.

3. Kui raha ostujõud pärast kohustuse tekkimist oluliselt muutub, võib kohus, võttes arvesse poolte huve ja kooskõlas ühiskonnaelu põhimõtetega, muuta rahalise kohustuse summat või selle kohustuse täitmise viisi, isegi kui see on kindlaks määratud kohtuotsuses või lepingus.

4. Müüja või teenuse osutaja ei või nõuda rahalise kohustuse summa või täitmise korra muutmist, kui see on seotud tema tegevusega ettevõtjana.“

9 Tsiviilseadustiku artikli 361 lõigetes 1 ja 2 on ette nähtud:

„1. Hüvitist maksma kohustatud isik vastutab üksnes kahju põhjustanud tegevuse või tegevusetuse tavapärase tagajärgede eest.

2. Eespool määratletud piirides ja välja arvatud juhul, kui seaduses või lepingus on sätestatud teisiti, katab kahju hüvitamine kahju kannatanud poolele tekkinud kahju ja tulu, mida ta oleks saanud juhul, kui kahju ei oleks tekitatud.“

10 Tsiviilseadustiku artikli 385¹ lõiked 1 ja 2 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Tarbijalepingu tingimused, mille üle ei ole eraldi läbi räägitud, ei ole tarbijale siduvad, kui need kujundavad tarbija õigusi ja kohustusi viisil, mis on vastuolus heade kommetega ja kahjustavad tõsiselt tarbija huve (õigusvastased lepingutingimused). Käesolev säte ei kehti tingimuste suhtes, mis puudutavad poolte põhisooritusi, eelkõige hinda või tasu, kui need tingimused on sõnastatud üheti mõistetavalt.

2. Kui mõni lepingutingimus ei ole lõike 1 alusel tarbijale siduv, jääb leping muus osas pooltele siduvaks.“

11 Tsiviilseadustiku artiklis 405 on ette nähtud:

„Igaüks, kes on saanud teise isiku arvelt ilma õigusliku aluseta varalist kasu, on kohustatud selle kasu natuuras välja andma, ja kui see ei ole võimalik, siis selle väärtuse hüvitama.“

12 Tsiviilseadustiku artikli 410 lõigetes 1 ja 2 on täpsustatud:

„1. Eelmiste artiklite sätteid kohaldatakse eelkõige alusetute soorituste suhtes.

2. Sooritus on alusetu, kui selle teinud isik ei olnud üldse kohustatud või ei olnud kohustatud isiku ees, kelle kasuks ta soorituse tegi, või kui soorituse alus on ära langenud või kui soorituse kavandatud eesmärki ei ole saavutatud või kui soorituse tegemiseks kohustav tehing oli tühine ega ole pärast soorituse tegemist muutunud kehtivaks.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

13 25. juulil 2008 sõlmisid A. S. ja tema abikaasa E. S. Bank M-iga hüpoteeklaenulepingu laenuperioodiga 336 kuud laenusummas 329 707,24 Poola zlotti (ligikaudu 73 000 eurot), millele lisandub muutuva intressimääraga intress (edaspidi „hüpoteeklaenuleping“). Lepingutingimusi ei räägitud eraldi läbi. Laen oli indekseeritud Šveitsi frankidega (CHF) ja lepingus oli ette nähtud, et igakuisel laenumakseid tuli teha Poola zlottides pärast konverteerimist Šveitsi frankidesse vasta-

valt laenu tagasimaksmise kuupäeval Bank M-is kehtinud välisvaluuta vahetuskursside tabelis avaldatud Šveitsi frangi müügikursile. Pärast lepingu lisa sõlmimist 6. septembril 2011 said A. S. ja E. S. võimaluse tasuda igakuiseid laenumakseid otse Šveitsi frankides.

- 14 A. S. esitas 31. mail 2021 Bank M-i vastu hagi, milles ta palus pangalt tema kasuks välja mõista 3660,76 Poola zloti (ligikaudu 800 eurot), millele lisandub alates 8. juunist 2021 kuni selle tasumise kuupäevani seadusjärgne viivis. A. S. väitis hagiavalduses, et hüpoteeklaenuleping sisaldab ebaõiglasi tingimusi, mis muudavad lepingu kehtetuks, ning seetõttu on Bank M. saanud igakuiseid laenumakseid õigusliku aluseta.
- 15 A. S. väitis, et 1. oktoobrist 2011 kuni 31. detsembrini 2020 sai Bank M. kasutada 7769,06 Poola zloti (ligikaudu 1700 eurot) suurust summat, mis vastas 2011. aasta juunist sama aasta septembrini tasutud igakuisele laenumaksele, ja sai sellest kasu summas 7321,51 Poola zloti (ligikaudu 1600 eurot). Seetõttu palus A. S. välja mõista Bank M-ilt pool sellest summast ehk 3660,76 Poola zloti (ligikaudu 800 eurot), teine pool kuulub tema abikaasale E. S-ile, kes ei ole põhikohtuasja pool.
- 16 Bank M. palus 1. juulil 2021 esitatud vastuses hagile jätta A. S-i hagi rahuldamata, väites, et hüpoteeklaenulepingut ei tule tühistada, sest see ei sisaldanud ebaõiglasi tingimusi, ning et igal juhul on selle lepingu tühistamise korral ainult Bank M-il, mitte A. S-il, õigus esitada nõue tasuda võlgnevus kapitali õigusliku aluseta kasutamise eest.
- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (Varssavi kesklinna rajoonikohus Varssavis, Poola) märgib, et A. S. vaidlustab hüpoteeklaenulepingu artikli 2 lõikes 2 ja artikli 7 lõikes 1 sisalduvad tingimused, mille kohaselt konverteeritakse laenu põhisumma ja igakuiste laenumaksete puhul Šveitsi frank Poola zlotiks ja Poola zlott Šveitsi frangiks, kasutades selleks Bank M-i kindlaksmääratud vahetuskursi (nn konverteerimistingimused).
- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitab ühelt poolt, et selliseid konverteerimistingimusi, nagu on kõne all põhikohtuasjas, peavad Poola kohtud üksmeelselt õigusvastasteks lepingutingimusteks ning et need on kantud õigusvastaste lepingutingimuste registrisse, mida peab Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentówi (konkurenci- ja tarbijakaitseamet, Poola) juhataja.
- 19 Teiselt poolt märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et liikmesriigi kohtupraktikas ei ole veel üksmeelt küsimuses, millised on tagajärjed, kui hüpoteeklaenuleping sisaldab selliseid ebaõiglasi lepingutingimusi. Alates 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsusest Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819) valitseb liikmesriigi kohtupraktikas siiski selgelt seisukoht, et seda liiki tingimuste lisamine laenulepingusse muudab selle lepingu kehtetuks.
- 20 Mis puudutab lepingu tühistamise tagajärgi riigisisese õiguse järgi, siis täpsustab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kehtetuks tunnistatud lepingut käsitatakse nii, nagu ei oleks seda kunagi sõlmitud (kehtetus *ex tunc*). Kui pooled on selle lepingu alusel teatavaid sooritusi teinud, võivad nad nõuda tagastamist, kuna tegemist on alusetute sooritustega.

- 21 Täpsemalt selgitab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ühelt poolt võib pank nõuda laenusaaajalt talle antud laenu põhiosale vastava summa tagasimaksmist ja teiselt poolt võib laenusaaaja nõuda pangalt igakuistele laenumaksetele vastava summa ja panga saadud tasude tagasimaksmist. Kohus täpsustab, et kumbki pool võib nõuda ka seadusjärgse viivitusintressi maksmist alates tagastamisnõude esitamise kuupäevast.
- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab siiski, et riigisisene kohtupraktika ei ole ühtne küsimuses, kas kehtetu laenulepingu pooled võivad lisaks käesoleva kohtuotsuse punktis 21 loetletud summadele nõuda ka muude summade maksmist, kuna rahalisi vahendeid on kasutatud teatava ajavahemiku jooksul ilma õigusliku aluseta. Õiguslikud alused, millele pooled selliste nõuete põhjendamiseks enamasti tuginevad, on alusetu rikastumine ja alusetult saadu tagastamine.
- 23 Selle kohtu sõnul ei ole Euroopa Kohus teinud direktiivi 93/13 suhtes veel otsust kehtetuks tunnistatud laenulepingu poolte võimaluse kohta nõuda tagasi summasid, mis ületavad nende poolt lepingu alusel tasutud summasid.
- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et pank saab nõuda üksnes tarbijale makstud kapitali tagasimaksmist (ja vastavalt asjaoludele seadusjärgset viivitusintressi alates tagastamisnõude esitamisest), vastasel juhul oleks see vastuolus direktiiviga 93/13 järgitavate eesmärkidega. Selle kohtu hinnangul tingis laenulepingu tühisuse panga tegevus, sest viimane kasutas ebaõiglasi tingimusi, mistõttu tuleb takistada, et pank saaks sellisest tegevusest kasu, mis oleks lisaks direktiivile 93/13 vastuolus ka hea usu ja heade kommetega. Kui ettevõtjad, kes on kasutanud ebaõiglasi tingimusi, saaksid sellest kasu, oleks see ka vastuolus vajadusega tagada direktiiviga 93/13 ette nähtud selliste tingimuste keelu heidutavat mõju.
- 25 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates viiks sellise lahenduse lubamine olukorrani, kus tarbija, kes on ebaõiglase tingimuse olemasolust teada saanud, eelistab pigem jätkata lepingu täitmist kui kaitsta oma õigusi, kuna lepingu tühisus võib talle kaasa tuua negatiivsed rahalised tagajärjed, nagu tasu maksmine kapitali kasutamise eest.
- 26 Mis puudutab aga tarbijat, siis märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et tarbija võimalus nõuda, et talle makstaks suurem summa, kui ta ise tasus pangale igakuiste laenumaksetena, ja olenevalt asjaoludest ka viivitusintress alates tagastamisnõude esitamisest, samuti haldustasud, vahendustasud ja kindlustusmaksed, ei näi olevat tõhususe põhimõttega vastuolus.
- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab siiski, et kui lubada tarbijatel nõuda ettevõtjatelt selliste summade maksmist tulenevalt igakuiste laenumaksete kasutamisest ilma õigusliku aluseta, oleks see ettevõtjate ebaproportsionaalne karistamine.
- 28 Lisaks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et tarbijate selliste nõuete võimalikud õiguslikud alused on väga sarnased, mistõttu ei ole põhjendatud luua võimalus esitada ühel ajal nii palju nõudeid, sest vastasel juhul rikutaks proportsionaalsuse põhimõtet. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul oleks sellise võimaluse andmine vastuolus ka õiguskindluse põhimõttega, mida tuleb mõista nii, et kui laenuleping tunnistatakse tervikuna kehtetuks, peavad mõlemad pooled tagastama kõik selle lepingu täitmisel saadud rahalised sooritused, seejuures on välistatud kõik muud nõuded.

- 29 Neil asjaoludel otsustas Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (Varssavi kesklinna rajoonikohus Varssavis) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [direktiivi 93/13] artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 ning tõhususe, õiguskindluse ja proportsionaalsuse põhimõtteid tuleb tõlgendada nii, et need välistavad liikmesriigi õigusnormide niisuguse kohtuliku tõlgendamise, mille kohaselt juhul, kui leitakse, et panga ja tarbija sõlmitud laenuleping on ebaõiglaste lepingutingimuste tõttu algusest peale kehtetu, on lepingupooltel lisaks selle lepingu täitmiseks makstud raha (pank – laenusumma, tarbija – osamaksud, tasud, vahendustasud ja kindlustusmaksed) tagasimaksmisele ning alates tagastamisnõude saamise hetkest seadusjärgsetele viivistele õigus nõuda ka muid tasusid, sealhulgas esitada nõudeid (eelkõige tasu, hüvitisi, kuluhüvitisi või makstud summade indekseerimist) selle eest, et:

- 1) rahalise kohustuse täitjalt võeti ajutiselt võimalus oma raha kasutada, mistõttu ta kaotas võimaluse seda investeerida ja sellest kasu saada;
- 2) rahalise kohustuse täitja kandis laenulepingu teenindamise ja laenuraha teisele poolele ülekandmise kulud;
- 3) rahalise soorituse saaja sai kasu, mis seisnes selles, et ta sai ajutiselt kasutada kellegi teise raha, sealhulgas seda investeerida ja sellest kasu saada;
- 4) rahalise soorituse saajal oli ajutiselt võimalus kasutada kellegi teise raha tasuta, mis oluks turutingimustes võimatu;
- 5) raha ostujõud on aja möödumisel langenud, mis tähendab rahalise kohustuse täitjale tegelikku kahjumit;
- 6) raha ajutist kasutusse andmist võib samastada teenuse osutamisega, mille eest rahalise kohustuse täitja ei ole saanud tasu?“

Menetluse suulise osa uuendamise taotlus

- 30 Pärast kohtujuristi ettepaneku esitamist palus Bank M. Euroopa Kohtu kantseleisse 10. märtsil 2023 ja 26. aprillil 2023 esitatud dokumentides menetluse suulise osa Euroopa Kohtu kodukorra artikli 83 alusel uuendada.
- 31 Bank M. põhjendab oma taotlust esiteks sellega, et kohtujuristi ettepanek ja eelkõige tema seisukohad, mis on esitatud punktides 17, 19, 28, 29, 61, 62 ja 66, ei võimalda aru saada, milline ulatus on ettevõtja ja tarbija nõuetel, ja see takistab proportsionaalsuse ja tõhususe põhimõtete nõuetekohast kohaldamist.
- 32 Teiseks on Bank M-il küsimus, kas Poolas hüpoteeklaenulepingu sõlminud tarbijad on seatud soodsamasse olukorda kui need, kes on sellise laenulepingu sõlminud teises liikmesriigis, juhul kui neil on õigus esitada lisaks igakuiste laenumaksete ja tasude tagasimaksmisele panga vastu ka muid nõudeid.
- 33 Kolmandaks kritiseerib Bank M. veel mitut kohtujuristi ettepanekus esitatud seisukohta.

- 34 Neljandaks ja viimaseks palub Bank M. menetluse suulise osa uuendada, et Euroopa Kohus saaks selgitada 21. märtsi 2023. aasta kohtuotsuse Mercedes-Benz Group (katkestusseadmetega varustatud sõidukite tootjate vastutus) (C-100/21, EU:C:2023:229) mõju põhikohtuasjale.
- 35 Sellega seoses tuleb esiteks meelde tuletada, et ei Euroopa Liidu Kohtu põhikirjas ega kodukorras ei ole ette nähtud võimalust, et põhikirja artiklis 23 nimetatud huvitatud isikud võiksid vastuseks kohtujuristi ettepanekule esitada seisukohti (21. märtsi 2023. aasta kohtuotsus Mercedes-Benz Group (katkestusseadmetega varustatud sõidukite tootjate vastutus), C-100/21, EU:C:2023:229, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Teiseks on ELTL artikli 252 teise lõigu kohaselt kohtujuristi ülesanne avalikul kohtuistungil täiesti erapooletult ja täiesti sõltumatult teha põhjendatud ettepanekuid kohtuasjades, mis Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohaselt nõuavad tema osalust. Kohtujuristi ettepanek ega selleni jõudmiseks läbitud põhjenduskäik ei ole Euroopa Kohtule siduvad. Seetõttu ei saa asjaolu, et huvitatud isik ei nõustu kohtujuristi ettepanekuga, olenemata sellest, milliseid küsimusi ettepanekus analüüsi, iseenesest olla põhjus, mis annaks alust menetluse suulise osa uuendamiseks (21. märtsi 2023. aasta kohtuotsus Mercedes-Benz Group (katkestusseadmetega varustatud sõidukite tootjate vastutus), C-100/21, EU:C:2023:229, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 37 Kodukorra artikli 83 kohaselt võib Euroopa Kohus tõepoolest igal ajal, olles kohtujuristi ära kuulanud, uuendada määrusega menetluse suulise osa, eelkõige kui ta leiab, et tal ei ole piisavalt teavet või kui pool on pärast suulise osa lõpetamist esitanud uue asjaolu, millel on otsustav tähtsus Euroopa Kohtu lahendamisele, või kui asja lahendamisel tuleks tugineda argumentidele, mille üle Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23 nimetatud huvitatud isikud ei ole vaieldud.
- 38 Käesoleval juhul on aga Euroopa Kohtul olemas kogu vajalik teave otsuse tegemiseks ning käesoleva kohtuasja lahendamisel ei ole vaja tugineda argumentidele, mille üle huvitatud isikud ei ole vaieldud. Ka ei ilmne käesoleva kohtuotsuse punktis 30 viidatud menetluse suulise osa uuendamise taotlusest ühtegi uut asjaolu, millel võiks olla otsustav tähtsus lahendamisele, mille Euroopa Kohus peab selles kohtuasjas tegema.
- 39 Neil asjaoludel leiab Euroopa Kohus, olles kohtujuristi ära kuulanud, et puudub vajadus menetluse suulise osa uuendamiseks.

Eelotsuse küsimuse analüüs

Esitatud küsimuse vastuvõetavus ja Euroopa Kohtu pädevus sellele vastata

- 40 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leidis oma eelotsusetaotluses, et Euroopa Kohtule esitatud küsimus on vastuvõetav, kuna see küsimus puudutab nii tarbija kui ka panga nõudeid juhul, kui hüpoteeklaenuleping tunnistatakse kehtetuks, samas kui sellele kohtule on hagi esitanud üksnes tarbija.
- 41 Sellega seoses tuleb meelde tuletada, et ELTL artiklis 267 ette nähtud Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vahelise koostöö raames on üksnes asja menetleva ja selle lahendamise eest vastutava liikmesriigi kohtu ülesanne kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsuse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Järelikult, kui esitatud küsimused puudutavad liidu õiguse tõlgendamist, on

Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud otsuse tegema (13. oktoobri 2022. aasta kohtuotsus Baltijas Starptautiskā Akadēmija ja Stockholm School of Economics in Riga, C-164/21 ja C-318/21, EU:C:2022:785, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 42 Liidu õigust puudutavate küsimuste puhul eeldatakse seega, et need on asjakohased. Euroopa Kohus võib keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast vaid siis, kui on ilmne, et taotletud liidu õiguse tõlgendusel ei ole mingit seost põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke õiguslikke või faktilisi asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele, või kui probleem on hüpoteetiline (13. oktoobri 2022. aasta kohtuotsus Baltijas Starptautiskā Akadēmija ja Stockholm School of Economics in Riga, C-164/21 ja C-318/21, EU:C:2022:785, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 43 Kuna käesoleval juhul puudutab osa eelotsuse küsimusest ettevõtja nõudeid tarbija vastu, samas kui käesoleval juhul ei olnud Bank M. eelotsusetaotluse esitamise ajaks esitanud sellekohast nõuet, siis leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et eelotsuse küsimuse selle osa vastuvõetavust põhjendab esiteks asjaolu, et lepingu tühistamine *ex tunc* toob kaasa kummagi lepingupoole alusetult tehtud soorituse tagasitaitmise, mistõttu on tal vaja, et vastatakse kogu eelotsuse küsimusele, et ta saaks teha otsuse võimalike vastuväidete kohta, millele ettevõtja tarbija nõudele vastu vaidlemiseks tugineda võib.
- 44 Teiseks teatab see kohus Euroopa Kohtule, et vastavalt riigisisese kohtupraktikas valitsevale tõlgendusele võib juhul, kui mõlemad lepingupoole on teinud õigusliku aluseta sama laadi sooritusi ja kui nende sooritused tulenevad samast õigussuhtest, pidada alusetult rikastunuks üksnes seda poolt, kes sai suurema soorituse. Järelikult on nimetatud kohus põhikohtuasjas igal juhul kohustatud analüüsima mõlema lepingupoole nõuete põhjendatust.
- 45 Kolmandaks ja viimaseks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et eelotsuse küsimusele kui tervikule vastamata jätmine kahjustaks direktiivi 93/13 heidutavat mõju, kuna Poolas tegutsevad pangad ähvardavad avalikult tarbijaid tõsiste tagajärgedega, kui viimased peaksid soovima taotleda hüpoteeklaenulepingu kehtetuks tunnistamist, nimelt esitavad ettevõtjad sellisel juhul tarbijatele nõuded tulenevalt ettevõtjate kapitali kasutamisest lepingulise aluseta.
- 46 Lisaks teatas Bank M. Euroopa Kohtus 12. oktoobril 2022 toimunud kohtuistungil Euroopa Kohtule, et ta on taotlenud eraldi menetluse algatamist, et nõuda A. S-ilt hüvitist talle laenuks antud kapitali lepingulise aluseta kasutamise eest. See menetlus on siiski kuni käesoleva Euroopa Kohtu menetluse lõpuni peatatud.
- 47 Käesoleval juhul, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 31–33, ei kuulu kohtuasi ühegi käesoleva kohtuotsuse punktis 42 loetletud olukorra alla, mille puhul tuleb ümber lükata eeldus, et eelotsuse küsimus on asjakohane. Nimelt nähtub Euroopa Kohtule antud selgitustest, mis on kokku võetud käesoleva kohtuotsuse punktides 43–46, et taotletud liidu õiguse tõlgendus, mis puudutab panga nõudeid saada hüpoteeklaenulepingu kehtetuse korral suuremat kui põhisumma suurust hüvitist, on seotud põhikohtuasja esemega, sest eelotsusetaotluse esitanud kohus võib, vajaduse korral omal algatusel, neid nõudeid analüüsida. Lisaks on Euroopa Kohtule teada eelotsuse küsimusele tarviliku vastuse andmiseks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud. Järelikult on esitatud küsimus vastuvõetav.

- 48 Lisaks tuleb meelde tuletada, et liikmesriigi kohus peab andma pooltele riigisiseste menetlusnormide raames ning tsiviilkohtumenetluses õigluse põhimõtet arvestades objektiivselt ja ammendavalt teada õiguslikest tagajärgedest, mida võib ebaõiglase tingimuse väljajätmine kaasa tuua, ja seda sõltumata sellest, kas neid esindab kutseline esindaja või mitte (29. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, punkt 97).
- 49 Selline teavitamine on seda enam eriti oluline, kui ebaõiglase tingimuse kohaldamata jätmine võib kaasa tuua kogu lepingu kehtetuks tunnistamise, mis võib tarbijatele kaasa tuua tagastamisnõudeid (vt selle kohta 29. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, punkt 98).
- 50 Käesoleval juhul nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses olev vaidlus puudutab just nimelt õiguslikke tagajärgi, mis võivad kaasned hüpoteeklaenulepingu tervikuna tühistamisega seetõttu, et pärast ebaõiglase tingimuste väljajätmist ei saa see leping enam kehtida, mistõttu on vastus eelotsuse küsimuse sellele osale, mis puudutab ettevõtja nõudeid tarbija vastu, vajalik selleks, et eelotsusetaotluse esitanud kohus saaks täita oma kohustuse teavitada A. S-i sellistest tagajärgedest.
- 51 Lisaks leiab Bank M., et Euroopa Kohus ei ole pädev sellele küsimusele vastama, kuna see puudutab lepingu tühistamise tagajärgi, mida ei reguleeri mitte direktiiv 93/13, vaid erinevad riigisisese õiguse sätted, mille tõlgendamine kuulub liikmesriigi kohtute ainupädevusse.
- 52 Siinkohal on selge, et kui Euroopa Kohtu ülesanne ei ole teha eelotsusetaotluse menetlemisel otsust riigisiseste õigusnormide tõlgendamise kohta ja otsustada, kas neile liikmesriigi kohtu antud tõlgendus on õige, kuna niisugune tõlgendamine kuulub liikmesriikide kohtute ainupädevusse (vt selle kohta 3. juuli 2019. aasta kohtuotsus UniCredit Leasing, C-242/18, EU:C:2019:558, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika), siis – nagu tõdes kohtujurist oma ettepaneku punktis 35 – ei puuduta eelotsuse küsimus Poola õiguse tõlgendamist, vaid direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 ja artikli 7 lõike 1 ning tõhususe, õiguskindluse ja proportsionaalsuse põhimõtete tõlgendamist.
- 53 Järelikult on Euroopa Kohus pädev esitatud küsimusele vastama ja see küsimus on vastuvõetav.

Sisulised küsimused

– Sissejuhatavad märkused

- 54 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale lähtub direktiiviga 93/13 loodud kaitsesüsteem eeldusest, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja tal on vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja eelnevalt väljatöötatud tingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu (26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 55 Võttes arvesse sellist nõrgemat positsiooni, seab direktiiv 93/13 liikmesriikidele kohustuse näha ette mehhanism, mis tagaks, et kõiki lepingutingimusi, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, saaks kontrollida, et hinnata nende võimalikku ebaõiglust. Selles kontekstis on liikmesriigi kohtu ülesanne teha direktiivi 93/13 artikli 3 lõikes 1 ja artiklis 5 sätestatud kriteeriume arvesse võttes kindlaks, kas konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades vastavad sellised tingimused direktiivis

esitatud heausksuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuetele (26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 56 Võttes arvesse tarbijate kaitse aluseks oleva avaliku huvi laadi ja olulisust, kohustab direktiiv 93/13 – nagu nähtub selle artikli 7 lõikest 1 koostoimes kahekümne neljanda põhjendusega – liikmesriike ette nägema piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel. Selleks peavad liikmesriigi kohtud jätma ebaõiglaste tingimused kohaldamata, et neil ei oleks tarbijale siduvat mõju, välja arvatud juhul, kui tarbija sellele vastu on (10. juuni 2021. aasta kohtuotsus BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika, ning selle kohta 8. septembri 2022. aasta kohtuotsus D.B.P. jt (välisvaluutas nomineeritud hüpoteeklaen), C-80/21–C-82/21, EU:C:2022:646, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 57 Ebaõiglaseks tunnustatud lepingutingimust tuleb põhimõtteliselt käsitada nii, et seda ei ole kunagi olemas olnud, mistõttu ei saa sellel olla tagajärgi tarbijale. Seetõttu peab niisuguse lepingutingimuse ebaõiglase laadi kohtulik tuvastamine tarbija jaoks põhimõtteliselt tagajärjena kaasa tooma selle õigusliku ja faktilise olukorra taastamise, milles ta oleks olnud selle lepingutingimuse puudumisel (21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 61).
- 58 Selle kohta on Euroopa Kohus täpsustanud, et liikmesriigi kohtu kohustusega jätta kohaldamata ebaõiglane lepingutingimus, mis näeb ette teatavate summade alusetu maksmise, kaasneb tagajärjena põhimõtteliselt kohustamine samade summade tagasimaksmisele, sest kui tagasimaksmisele kohustavat tagajärge ei oleks, võiks see seada kahtluse alla heidutava mõju, mille direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 koostoimes sama direktiivi artikli 7 lõikega 1 soovib siduda majandus- või kutsetegevuse raames tegutseva isiku poolt tarbijaga sõlmitud lepingus sisalduvate tingimuste ebaõigluse tuvastamisega (vt selle kohta 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punktid 62 ja 63).
- 59 Samuti tuleb meelde tuletada, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 kohustab liikmesriike sätestama, et ebaõiglaste lepingutingimused ei ole „siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel“ tarbijale siduvad (21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 64 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 60 Sellegipoolest ei tohi asjaolu, et liikmesriigi õigus täpsustab tarbijatele direktiiviga 93/13 tagatud kaitset, siiski muuta selle kaitse ulatust ja seega ka sisu ega seeläbi kahjustada ebaõiglaste tingimuste vastu võitlemiseks kehtestatud ühtsete õigusnormidega ette nähtud kaitse tõhusust, mida taotles liidu seadusandja nähtuvalt direktiivi 93/13 kümnendast põhjendusest (21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 65).
- 61 Järelikult, kuigi liikmesriikide ülesanne on määratleda oma riigisiseses õiguses kord, kuidas lepingus sisalduva tingimuse ebaõiglus tuvastatakse ja selle tuvastamise konkreetsete õiguslikud tagajärjed väljenduvad, ei mõjuta see seda, et niisugune tuvastamine peab võimaldama tarbija jaoks tagajärjena kaasa tuua selle õigusliku ja faktilise olukorra taastamise, milles ta oleks olnud ilma ebaõiglase tingimusega, eelkõige nähes ette õiguse saada tagasi kasu, mille majandus- või kutsetegevuse raames tegutsev isik ebaõiglase tingimuse põhjal tarbija arvel alusetult sai (21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 66).

62 Eelotsuse küsimuste analüüsimisel tuleb neid kaalutlusi arvesse võtta.

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 63 Oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas olukorras, kus hüpoteeklaenuleping tühistatakse tervikuna põhjusel, et pärast ebaõiglaste tingimuste väljajätmist ei saa see enam kehtida, tuleb direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tõlgendada nii, et:
- nendega on vastuolus riigisisesele õigusele kohtu antud tõlgendus, mille kohaselt on tarbijal õigus nõuda krediitiasutuselt hüvitist, mis ületab lepingu täitmise käigus tasutud igakuiste laenumaksete ja makstud tasude tagasimaksmist, ning alates tagastamisnõude saamisest seadusjärgse viivitusintressi maksmist, ja
 - nendega on vastuolus riigisisesele õigusele kohtu antud tõlgendus, mille kohaselt on krediitiasutusel õigus nõuda tarbijalt hüvitist, mis ületab lepingu täitmise käigus makstud kapitali tagasimaksmist, ning alates tagastamisnõude saamisest seadusjärgse viivitusintressi maksmist.
- 64 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 44, siis tuleb tõdeda, et direktiiv 93/13 ei reguleeri sõnaselgelt tagajärgi, mille toob kaasa see, kui müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud leping on pärast selles sisalduvate ebaõiglaste tingimuste väljajätmist kehtetu. Järelikult on liikmesriikide ülesanne määrata kindlaks tagajärjed, mille toob endaga selline tuvastus, kusjuures normid, mille nad selle kohta kehtestavad, peavad olema kooskõlas liidu õigusega ja eelkõige selle direktiiviga taotletavate eesmärkidega.
- 65 Lisaks, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 57, tuleb ebaõiglaseks tunnustatud lepingutingimust põhimõtteliselt käsitada nii, et seda ei ole kunagi olemas olnud, mistõttu ei saa sellel olla tagajärgi tarbijale. Seetõttu peab niisuguse lepingutingimuse ebaõiglase laadi kohtulik tuvastamine tarbija jaoks põhimõtteliselt tagajärjena kaasa tooma selle õigusliku ja faktilise olukorra taastamise, milles ta oleks olnud selle lepingutingimusest, eelkõige nähes ette õiguse saada tagasi kasu, mille majandus- või kutsetegevuse raames tegutsev isik ebaõiglase tingimuse põhjal tarbija arvel alusetult sai (vt selle kohta 31. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Lombard Lízing, C-472/20, EU:C:2022:242, punktid 50 ja 55 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 66 Kuna – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktis 58 viidatud kohtupraktikast – sellise mõju puudumine võib jätta sisutühjaks heidutava mõju, mille direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 koostoimes selle direktiivi artikli 7 lõikega 1 seob müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingutes sisalduvate tingimuste ebaõigluse tuvastamisega, siis tuleb tunnustada sarnast tagasitäitmise kohustust juhul, kui tarbija ja müüja või teenuste osutaja vahel sõlmitud lepingu tingimuste ebaõiglus ei too kaasa mitte ainult nende tingimuste tühisuse, vaid ka selle lepingu kehtetuse tervikuna.
- 67 Lisaks nähtub direktiivi 93/13 artikli 7 lõikest 1 koostoimes direktiivi kahekümne neljanda põhjendusega, et selle direktiivi eesmärk on samuti takistada müüjaid või teenuste osutajaid kasutamast tarbijalepingutes ebaõiglasi tingimusi.

- 68 Järelikult sõltub see, kas riigisisesed õigusnormid, mis reguleerivad ebaõiglaste tingimuste esinemise tõttu hüpoteeklaenulepingu tühisuse praktilisi tagajärgi, on kooskõlas liidu õigusega, asjaolust, kas esiteks võimaldavad need õigusnormid taastada tarbija õigusliku ja faktilise olukorra, milles ta oleks olnud ilma selle lepinguta, ja kas teiseks ei kahjusta need õigusnormid direktiiviga 93/13 taotletavat heidutavat mõju.
- 69 Mis puudutab käesoleval juhul esimesena võimalust, et tarbija esitab hüpoteeklaenulepingu tühistamise korral nõuded, mis ületavad lepingu täitmise käigus tasutud igakuiste laenumaksete ja makstud tasude tagasimaksmist ning olenevalt olukorrast alates tagastamisnõude saamisest seadusjärgse viivitusintressi maksmist, siis ei nähtu – kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist –, et selline võimalus kahjustaks käesoleva kohtuotsuse punktis 68 nimetatud eesmärke.
- 70 Sellega seoses tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul tema menetluses oleva kohtuasja kõiki asjaolusid arvestades kontrollida, kas asjakohased riigisisesed õigusnormid võimaldavad taastada tarbija õigusliku ja faktilise olukorra, milles ta oleks olnud, kui lepingut ei oleks sõlmitud.
- 71 Mis puudutab direktiivi 93/13 artikli 7 lõikega 1 taotletavat heidutavat mõju, siis tuleb märkida, et käesoleva kohtuotsuse punktis 69 mainitud võimalus võib pärssida müüja või teenuse osutaja tahet lisada tarbijaga sõlmitavasse lepingusse ebaõiglasi tingimusi, kuna selliste tingimuste lisamine, mis toovad kaasa lepingu tühisuse tervikuna, võib tuua kaasa rahalisi tagajärgi, mis ületavad tarbija makstud summade tagastamist, ja vastavalt olukorrale ka viivitusintressi maksmist.
- 72 Tuleb lisada, et pädeva kohtu poolt selliste meetmete võtmist, nagu on nimetatud käesoleva kohtuotsuse punktis 69, ei saa pidada õiguskindluse põhimõttega vastuolus olevaks, kuna see kujutab endast direktiivis 93/13 ette nähtud ebaõiglaste tingimuste keelu konkreetset rakendamist.
- 73 Lisaks nõuab proportsionaalsuse põhimõte, mis on liidu õiguse üldpõhimõte, et seda õigust rakendavad riigisisesed õigusnormid ei tohi minna kaugemale sellest, mis on vajalik taotletavate eesmärkide saavutamiseks (vt selle kohta 14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 74, ja 8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus BTA Baltic Insurance Company, C-769/21, EU:C:2022:973, punkt 34). Järelikult on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne põhikohtuasja kõiki asjaolusid arvestades hinnata, kas ja mil määral läheb tarbija selliste nõuete rahuldamine, nagu on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 69, kaugemale sellest, mis on vajalik käesoleva kohtuotsuse punktis 68 nimetatud eesmärkide saavutamiseks.
- 74 Eeltoodust järeldub, et olukorras, kus hüpoteeklaenuleping tühistatakse tervikuna põhjusel, et pärast selles sisalduvate ebaõiglaste tingimuste väljajätmist ei saa see enam kehtida, ei ole direktiiviga 93/13 vastuolus riigisisesest õiguse tõlgendus, mille kohaselt on tarbijal õigus nõuda krediitiasutuselt hüvitist, mis ületab lepingu täitmise käigus tasutud igakuiste laenumaksete ja makstud tasude tagasimaksmist, ning alates tagastamisnõude saamisest seadusjärgse viivitusintressi maksmist, tingimusel et järgitakse direktiivi 93/13 eesmärke ja proportsionaalsuse põhimõtet.
- 75 Mis puudutab teisena müüja või teenuste osutaja nõudeid tarbija vastu, siis tuleb märkida, et sarnaselt tarbija võimalusega esitada nõudeid, mis tulenevad hüpoteeklaenulepingu tühisusest, on müüja või teenuste osutaja nõuded lubatud üksnes juhul, kui need ei sea ohtu käesoleva kohtuotsuse punktis 68 nimetatud eesmärke.

- 76 Kui aga anda krediidasutusele õigus nõuda tarbijalt hüvitist, mis ületab lepingu täitmisel makstud kapitali tagastamist, ja vastavalt olukorrale viivitusintressi maksmist, siis see võib seada kahtluse alla direktiiviga 93/13 taotletud heidutava mõju, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 60.
- 77 Euroopa Kohtul on juba olnud võimalus ühes teises kontekstis täpsustada, et kui liikmesriigi kohus võiks muuta sellistes lepingutes sisalduvate ebaõiglaste tingimuste sisu, võiks selline õigus kahjustada direktiivi 93/13 artiklis 7 kajastuvat pikaajalist eesmärki. Nimelt aitaks niisugune õigus kaasa heidutava mõju kõrvaldamisele, mida avaldatakse ettevõtjatele pelgalt sellega, et tarbija suhtes ei kohaldata selliseid ebaõiglaseid tingimusi, kuna ettevõtjad üritavad endiselt kasutada viidatud tingimusi, teades, et isegi kui need tunnistatakse kehtetuks, võib riigisisene kohus lepingut siiski vajaduse piires täiendada, tagades seega nende ettevõtjate huvid (14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 69).
- 78 Samuti aitaks riigisisese õiguse tõlgendus, mille kohaselt on krediidasutusel õigus nõuda tarbijalt hüvitist, mis ületab lepingu täitmisel makstud kapitali tagastamist, ja seega saada tarbijalt tasu selle kapitali kasutamise eest, kaasa selle heidutava mõju kõrvaldamisele, mida selle lepingu tühistamine ettevõtjate jaoks avaldab.
- 79 Lisaks satuks direktiiviga 93/13 tarbijatele tagatud kaitse tõhusus ohtu, kui tarbijatele kaasneks sellest direktiivist tulenevatele õigustele tuginedes risk, et nad peavad sellist hüvitist maksuma. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 61 rõhutas, võib selline tõlgendus tekitada olukordi, kus tarbijal oleks kasulikum täita ebaõiglast tingimust sisaldavat lepingut kui kasutada talle nimetatud direktiivist tulenevaid õigusi.
- 80 Seda arutluskäiku ei sea kahtluse alla Bank M-i argumendid, mille kohaselt juhul, kui ettevõtjatel ei ole võimalik nõuda hüvitist, mis ületab lepingu täitmisel makstud kapitali tagastamist, ning alates tagastamisnõude saamisest seadusjärgse viivitusintressi maksmist, saavad tarbijad „tasuta“ laenu. Seda ei sea kahtluse alla ka Bank M-i ja Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego (Poola finantsinspektsiooni juhataja) argumendid, mille kohaselt oleks finantsturgude stabiilsus ohus, kui pankadel ei oleks lubatud tarbijatelt sellist hüvitist nõuda.
- 81 Sellega seoses tuleb esimesena märkida, et vastavalt põhimõttele *nemo auditur propriam turpitudinem allegans* (mitte kedagi, kes viitab omaenda kombevastasele käitumisele, ei kuulata) ei saa nõustuda ei sellega, et üks pool saab oma õigusvastasest käitumisest majanduslikku kasu, ega sellega, et talle hüvitatakse sellisest käitumisest tingitud halvemus.
- 82 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 58 sisuliselt märkis, tuleneb hüpoteeklaenulepingu võimalik tühistamine käesoleval juhul sellest, et Bank M. kasutas ebaõiglasi tingimusi. Seetõttu ei saa talle hüvitada lepingust loodetud kasumile analoogilise summa saamata jäämist.
- 83 Teisena, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 63, ei ole finantsturgude stabiilsust käsitlev argument asjakohane direktiivi 93/13 tõlgendamisel, mille eesmärk on kaitsta tarbijaid. Lisaks ei saa nõustuda sellega, et ettevõtjad võiksid finantsturgude stabiilsuse säilitamise põhjendusega kõrvale hoida direktiiviga 93/13 taotletavate eesmärkide järgimisest. Nimelt on pankade ülesanne korraldada oma tegevus nii, et see oleks kooskõlas nimetatud direktiiviga.

- 84 Järelikult on olukorras, kus hüpoteeklaenuleping tühistatakse tervikuna põhjusel, et pärast ebaõiglaste tingimuste väljajätmist ei saa see enam kehtida, direktiiviga 93/13 vastuolus riigisisese õiguse tõlgendus, mille kohaselt on krediidasutusel õigus nõuda tarbijalt hüvitist, mis ületab lepingu täitmisel makstud kapitali tagastamist, ja alates tagastamisnõude saamisest seadusjärgse viivitusintressi maksmist.
- 85 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata nii, et olukorras, kus hüpoteeklaenuleping tühistatakse tervikuna põhjusel, et pärast ebaõiglaste tingimuste väljajätmist ei saa see enam kehtida, tuleb direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tõlgendada nii, et:
- nendega ei ole vastuolus riigisisesele õigusele kohtu antud tõlgendus, mille kohaselt on tarbijal õigus nõuda krediidasutuselt hüvitist, mis ületab lepingu täitmise käigus tasutud igakuiste laenumaksete ja makstud tasude tagasimaksmist, ning alates tagastamisnõude saamisest seadusjärgse viivitusintressi maksmist, tingimusel et järgitakse direktiivi 93/13 eesmärke ja proportsionaalsuse põhimõtet, ning
 - nendega on vastuolus riigisisesele õigusele kohtu antud tõlgendus, mille kohaselt on krediidasutusel õigus nõuda tarbijalt hüvitist, mis ületab lepingu täitmise käigus makstud kapitali tagasimaksmist, ning alates tagastamisnõude saamisest seadusjärgse viivitusintressi maksmist.

Kohtukulud

- 86 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

Olukorras, kus hüpoteeklaenuleping tühistatakse tervikuna põhjusel, et pärast ebaõiglaste tingimuste väljajätmist ei saa see enam kehtida,

tuleb nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1

tõlgendada nii, et

- **nendega ei ole vastuolus riigisisesele õigusele kohtu antud tõlgendus, mille kohaselt on tarbijal õigus nõuda krediidasutuselt hüvitist, mis ületab lepingu täitmise käigus tasutud igakuiste laenumaksete ja makstud tasude tagasimaksmist, ning alates tagastamisnõude saamisest seadusjärgse viivitusintressi maksmist, tingimusel et järgitakse direktiivi 93/13 eesmärke ja proportsionaalsuse põhimõtet, ning**
- **nendega on vastuolus riigisisesele õigusele kohtu antud tõlgendus, mille kohaselt on krediidasutusel õigus nõuda tarbijalt hüvitist, mis ületab lepingu täitmise käigus makstud kapitali tagasimaksmist, ning alates tagastamisnõude saamisest seadusjärgse viivitusintressi maksmist.**

Allkirjad